

Nyitóbeszéd

a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából

Martonosi Pál Városi Könyvtár, Kiskunhalas, 2016. november 4., 17:00

Tisztelt Egybegyűltek, kedves Vendégek!

Néhány éve egy családi nyaraláson meglátogattuk a fertői kastélyt, aminek kiállítása bemutatta Eszterházy Miklós (1714-1790) magyar főrendi császári-királyi tábornokot, a fertői kastély építtetőjét is, aki azzal írta be nevét a magyar kultúrtörténetbe, hogy igen szerette tűzijátékokkal elkápráztatni vendégeit, amiért is a „pompakedvelő” becenév ragadt rá. Egyik nevezetes tűzijátékát 1772-ben a kastélyában Rohan herceg, francia követ tiszteletére rendezte, mely eseményt Bessenyei György örökítette meg az „Eszterházy vigasságok” című versében.

Családommal másnap a közeli Nagycenken lévő Széchenyi kastélyba tértünk be, ahol a gróf Széchenyi István (1791-1860) politikus, író, polihisztor és közgazdász életével és munkásságával foglalkozó kiállítás kapott helyet. Őt Kossuth Lajos így méltatta: polgári erényben nagy férfiak, minő például az, kit én, nem gyáva hizelgésből, hanem meggyőződésből, a magyarok legnagyobbikának szoktam nevezni.

Kisebbik fiam, Lénárd megkérdezte: Apu, miért Széchenyi István a legnagyobb magyar? Nem túlzás ez egy kissé?

Azt válaszoltam, hogy kisfiam, tegnap a saját szemeddel láthattad, hogy a nem lebecsülendő fertői kastélyon túl mit is hagyott maga után a pompakedvelő Eszterházy Miklós: a bécsi főurakéval vetekedő, pénzpazarló tűzijátékok kétes értékű emlékét. Ellenben Széchenyi István nevéhez köthető a Duna és Tisza folyamszabályozási terve, az első magyar téli kikötő létesítése, a Vaskapu hajózhatóvá tétele, a dunai gőzhajózás, a vasút és az úthálózat fejlesztése, a korszerű majorgazdálkodás, a juh- és selyemhernyó-tenyésztés, az utóbbihoz szükséges eperfaültetés, továbbá a lótenyésztés és lóversenyzés föllendítése, a gőzmalomépítés serkentése, a Nemzeti Kaszinó megalapítása, a Lánchíd építtetése, a pénzügyi hitelek elősegítése, Buda és Pest egyesítésének fölvetése, végül de nem utoljára a Magyar Tudományos Akadémia elődjének számító Magyar Tudós Társaság megalapítására följánlott egyéves jövedelme.

Széchenyi gálans följánlásához többen is csatlakoztak a magyar nemesség köreiből, és nem véletlen, hogy ehhez az országgyűléshez kapcsoljuk a magyar reformkor kezdetét, amely az egész feudális magyar társadalom megváltozásának kezdete is volt, alapja egy modern, európai Magyarország megteremtésének.

Habár történelemből én is tanultam Széchenyiről, de valójában csak Fertőd és Nagycenk mágnási életműveinek összevetésekor vált számomra is nyilvánvalóvá, hogy a gazdagságba, jólétbe beleszületett kiváltságosak eltűzijátékozhatják vagyonuk egy részét, de az ország javára is fordíthatják azt. Micsoda különbség!

A Magyar Tudományos Akadémia 1997 óta szervezi a tudomány ünnepét, 2003-ban pedig az országgyűlés november 3-át hivatalosan is a tudomány ünnepévé nyilvánította, mivel Széchenyi István 1825. november 3-án, a pozsonyi országgyűlésen ajánlotta föl birtokainak egy évi jövedelmét a Magyar Tudós Társaság megalapítására.

2003-tól szerte az országban kisebb-nagyobb rendezvényeken emlékezünk meg a reformkor egyik legnagyobb politikusról, és ünnepeljük a magyar tudósok és kutatók szakmai eredményeinek a gazdaságra és társadalmunkra gyakorolt hatását úgy, hogy tudománynépszerűsítő előadásokon az érdeklődők jobban megismerhessék a kortárs magyar tudomány legfrissebb eredményeit.

Fiam kérdését tovább gondolva fölmerült bennem, hogy honnan meríthetett ihletet egy magyar főúr ahhoz, hogy önzetlen hazaszeretettel, a magyar tudomány támogatására, a tényleges vagyoniához képest nem túl jelentős, de nagyon is nemes pénzfelajánlását megtegye? Akkor, amikor hasonlóan vagyonos kortársai, például az éppen egy emberöltővel korábban élt Eszterházy Miklós és a többi pompakedvelő mágnás nem, vagy alig foglalkoztak a közjó gazdagításával.

A válasz kézenfekvő: családi hagyományból. Ugyanis gróf Széchenyi Ferenc, István édesapja, 1802. november 25-én a 12 000 nyomtatványból, 15 000 könyvből és 1200 kéziratból álló gyűjteményét a magyar nemzetnek adományozta, amit később nagycenki gyűjteményének 6000 rézmetszetével és 9200 könyvével egészített ki. Mindezek előtt elkészítette a leendő könyvtár katalógusát, amit a maga költségén kinyomatott, majd egy-egy példányt számos külföldi uralkodónak, tudományos intézetnek, valamint hazai és külföldi tudósoknak elküldött. Ezért tekintjük 1802-t az Országos Széchenyi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítási évének is.

Tehát Széchenyi Istvánt is ünnepeljük minden év november 3-án, de legfőképpen a magyar tudományt, amelynek házat és hazát adott Széchenyi egy fiatalos hévvel, de nagyon is tudatosan ihletett pillanatában.

A halasi könyvtár az országban az elsők között csatlakozott a Tudomány Ünnepehez a 90-es évek végén a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat segítségével és annak keretein belül. A manapság a könyvtár önerejéből szervezett Tudomány Ünnepe minden évben a legnagyobb ünnepek közé tartozik a Költészet Napja és a Könyvhét mellett. A könyvtár jelenlegi koncepciója, hogy halasi vagy Halasról származó kutatóknak, tudósoknak, a tudományterületükön elismert szakembereknek adjanak fórumot, így ünnepelve részben a halasi oktatási intézmények tudományos utódnevelő eredményeit is.

A világ lakosságához mérten létszámában szinte jelentéktelen kis magyarság nagyon sok kiváló tudóst nevelt az egyetemes tudománynak, és közülük számos magyar származású tudós munkássága teljesedett ki külföldön. Az anyagi lehetőségek és/vagy a politika miatt megannyi találmány és felfedezés született külföldön úgy, hogy magyar gyökerei voltak, de bizonyos okok miatt e tudós kutatók csak emigránsként tudtak érvényesülni. Széchenyi biztos, hogy nem így szeretne volna.

Ezennel örömmel nyitom meg a Tudomány Ünnepe alkalmából tartott előadóülést.

Horváth Gábor